

Студент 4 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

АНАЛІЗ НАПРЯМІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Анотация. Визначено напрями оптимізації процедури контролю та здійснення ефективного нагляду за роботою податкових органів. Обґрунтовано форми податкового контролю в державі.

Аннотация. Определены направления оптимизации процедуры контроля и осуществления эффективного надзора за работой налоговых органов. Обоснованы формы налогового контроля в государстве.

Annotation. The ways of optimization of control procedures and effective supervision over the work of tax authorities have been identified. Forms of tax control in the state have been substantiated.

Ключові слова: державне регулювання, динаміка розвитку, податковий контроль, податкові платежі, система оподаткування, суб'єкти господарювання.

Податковий контроль є необхідною умовою існування ефективною податковою системою. Він має за мету забезпечити зв'язок платників податків з органами державного управління, що наділені особливими податковими правами і повноваженнями. Податковий контроль є завершальною стадією управління оподаткуванням і одночасно одним з елементів планування податкових доходів бюджету. Це зумовлено тим, що, з одного боку, він є формою реалізації контролюючих функцій податків, а з іншого – формою примусових грошових відносин.

Інтеграція України в європейське політичне та економічне співтовариство обумовлює реформування суспільних інституцій, зокрема податкової системи. Тому податкова служба повинна бути органом, що динамічно розвивається і перебудовується відповідно до вимог часу. Найбільш значимою відносно цього є система податкового контролю, яка покликана забезпечити дотримання балансу інтересів держави й осіб, що виконують податкові обов'язки [1].

У даний період розвитку держави податки відіграють важливу роль, а тому можна говорити про те, що без чітко впорядкованої податкової системи, яка відповідає умовам розвитку вітчизняного виробництва, не можливо збудувати ефективну ринкову економіку. Розвиток економіки регулюється фінансово-економічними методами, а саме застосуванням налагодженої системи оподаткування, маневруванням позичковим капіталом і процентними ставками, виділенням із бюджету капітальних вкладень і дотацій, державних закупівель та ін. Податки в цьому комплексі посідають центральне місце і, як і всі економічні відносини, потребують постійного контролю.

Податковий контроль – це система заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [2].

Загальні проблеми вдосконалення податкового контролю знайшли своє відображення у працях вітчизняних вчених – В. Борейка, А. Даниленка, М. Свердан, В. Литвиненка, В. Ревуна, А. Сігасва. Питанням податкового контролю значну увагу приділяли такі вітчизняні вчені, як: В. Вишневський, Д. Липницький, С. Каламбет, А. Крисоватий та ін.

Таким чином, метою даної статті є розкриття сутності напрямів удосконалення податкового контролю в Україні [3].

Якість податкового контролю, що включає рівень, повноту, достатність, порядок виконання податковими інспекторами як суб'єктами контролю роботи із забезпечення його цілей, реалізації окремих процедур є досить важливою умовою ефективності діяльності податкових служб. Для цього першочергового вирішення потребують питання оптимізації процедур податкового контролю, підвищення якості проведення податкових перевірок та забезпечення контролю за роботою податкових інспекторів [4].

У Податковому кодексі зберігається існуючий поділ податкових перевірок, який не відображає суті цих перевірок і призводить до появи ще нових термінів, таких, як документальна, оперативна, зустрічна перевірки тощо. В результаті проект кодексу не вирішує проблеми з визначенням предмета перевірки. Запропонована в проекті Податкового кодексу концепція правового регулювання податкового контролю, яка побудована на запровадженні єдиних уніфікованих правил для всіх напрямів контрольної діяльності податкових органів, не дозволяє уникнути існуючих труднощів у взаємовідносинах податківців та платників податків під час проведення контролю та гарантувати свободу підприємницької діяльності [5].

Наявність прогалин у податковому контролі не дає змоги стабілізувати потреби держави у грошових і матеріальних ресурсах, тому з'явилась необхідність дослідження недоліків у контрольно-перевірочній роботі податкових органів із метою визначення подальших напрямів щодо його вдосконалення.

Податковий контроль можна розглядати з двох сторін: як функцію державного управління економікою і як особливу діяльність щодо виконання податкового законодавства України. Обидві сторони податкового контролю знаходяться в нерозривній єдності, безупинному розвитку та вдосконаленні. Якість податкового контролю, що

включає рівень, повноту, достатність, порядок виконання податковими інспекторами як суб'єктами контролю роботи із забезпечення його цілей, реалізації окремих процедур є досить важливою умовою ефективності діяльності податкових служб [6].

Податковий кодекс визначає порядок організації та проведення податкового контролю органами державної податкової служби разом з іншими контролюючими органами, уповноваженими від імені держави здійснювати перевірку фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання. Зокрема встановлюється перелік контролюючих органів, які мають право здійснювати перевірки суб'єктів господарської діяльності. Визначені форми проведення податкового контролю, загальні правила проведення податкових перевірок (камеральних і виїзних), встановлені терміни тривалості податкових перевірок, закріплені права та обов'язки службових осіб податкових органів.

Актуальною проблемою сьогодні є підвищення ефективності проведення податкових перевірок, зниження кількості помилок під час проведення та прийняття вмотивованих рішень за їх результатами.

Системного вдосконалення потребує методика проведення контрольно-перевірочних дій. На відміну від існуючої практики суб'єктивно-вибіркового формування програм перевірки в діяльність податкових органів слід запровадити структурно-організаційну модель як норматив документальної перевірки, яка передбачає напрями контрольно-перевірочних дій, їх послідовність та перелік процедур, що мають бути виконані. Поліпшенню обслуговування платників податків сприятиме створення інформаційно-довідкової служби податкових органів, а також інституту податкових консультантів. Реалізація цих пропозицій забезпечить підтримання балансу інтересів платників податків і фіскальних органів, що сприятиме підвищенню рівня дотримання податково-го законодавства, добровільності сплату податків та ефективності податкової системи в цілому. Також має бути вдосконала система фінансування податкових органів та оплати праці їх фахівців.

Сучасне реформування податкової служби спрямоване на європейську і світову інтеграцію економіки України. Основна його мета – створення дієвої системи отримання державою доходів на основі добровільного виконання платниками податків вимог податкового законодавства; компетентного, чесного, неупередженого адміністрування податків; сприяння розвитку підприємництва та економічному піднесенню держави. Зазначене потребує одночасного реформування податкової системи і податкового контролю, який має виконувати задекларовані цілі з адміністрування податків, профілактиці, виявленню і припиненню податкових правопорушень [7].

Ефективний податковий контроль має забезпечувати прозоре економічне адміністрування податкових відносин при оптимальному розмірі витрат на його здійснення і є необхідною умовою функціонування податкової системи. За його відсутності або малої ефективності важко розраховувати на те, що всі платники податків будуть своєчасно і в повному обсязі сплачувати податки і збори, що, у свою чергу, може поставити під загрозу економічну безпеку держави [8].

Слід зазначити, що ефективний податковий контроль за умови неефективної системи оподаткування матиме обмежену дію, що призведе до посилення його фіскальної функції та загрожує перерости у державний каральний механізм. Тому податковий контроль має бути адекватним системі оподаткування, а його реформування – відбуватись у контексті реформування податкової системи України в цілому.

Розглядаючи питання податкового контролю, варто пам'ятати про те, що однією є головна вимога його здійснення впливає з відомого принципу оподаткування – контроль повинен приносити значно більше коштів, ніж витрачається на його проведення.

Розробка урядом та виконання ним своїх головних функцій неможливі у випадку, якщо контроль буде обмежено лише проведенням перевірок платників податків і застосуванням санкцій до порушників. Без масової роз'яснювальної роботи, глибокого аналізу економічної ситуації неможливо реалізувати великий регулюючий, стимулюючий і перерозподільний потенціал оподаткування. У час фінансової кризи потрібно приділяти велику увагу податковому контролю, тому що працівники державних органів виявляють відхилення параметрів дохідної частини бюджету від заданих умов, аналізують їх причини та визначають шляхи подальшого розвитку оподаткування.

Наук. керієн. Степанова Е. Р.

Література: 1. Бурденко І. М. Податкова система як інструмент інноваційного розвитку України / І. М. Бурденко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 3. – С. 150–160. 2. Воронкова О. М. Контрольна й аналітична робота податкової служби України / О. М. Воронкова // Фінанси України. – 2001. – № 8. – С. 135–141. 3. Меркулова Т. В. Оцінка впливу параметрів податкового контролю на раціональну поведінку платників податків / Т. В. Меркулова, А. В. Капітанчук // Економіка і прогнозування. – 2005. – № 4. – С. 127–140. 4. Жарко Р. П. Обґрунтування функції податків на сучасному етапі розвитку продуктивних сил / Р. П. Жарко // Фінанси України. – 2007. – № 6. – С. 96–99. 5. Міщенко С. Г. Податкове стимулювання економічного росту : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук : спец. 08.00.08 "Фінанси, грошовий обіг і кредит" / С. Г. Міщенко. – Донецьк, 2008. – 36 с. 6. Вдовиченко М. І. Про ефективність податкової системи в Україні / М. І. Вдовиченко // Фінанси України. – 2009. – № 3. – С. 99–108. 7. Васюк Ю. Про деякі практичні аспекти організації державного податкового контролю в Україні / Ю. Васюк // Економіка та держава. – 2010. – № 1. – С. 88–89. 8. Онищенко В. А. Податковий контроль (основи організації) / В. А. Онищенко. – К. : 2006. – С. 127–232.